

1. ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΜΑΘΑΜΕ ΤΙ ΛΕΕΙ Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

Μέσο:ΤΑ ΝΕΑ_ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

Ημ. Έκδοσης: ...30/06/2018 Ημ. Αποδελτίωσης: ...30/06/2018

Σελίδα:5

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - http://www.innews.gr

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ - 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 2018

Χάρη στη βαθιά γνώση και τη μεταφραστική δεινότητα του Θεόδωρου Παπαγγελή, για πρώτη φορά καταλαβαίνουμε τι λέει η «Αινειάδα» του Βιργιλίου και για πόσο υψηλής κλάσης ποίηση πρόκειται

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΠΩΡΓΟΣ ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ

Επιτέλους, έχουμε στα νέα ελληνικά κείμενο της «Αινειάδας» που το διαβάζεις και το καταλαβαίνεις – που το διαβάζεις και το καταλαβαίνεις ως ποικιλόμορο και που το απολαμβάνεις ως υψηλής κλάσης ποίηση. Διότι, ναι, η ποίηση μεταφράζεται – αρκεί αυτός που τη μεταφράζει να γνωρίζει και τη μεταφράζει και πώς (πρέπει να) μεταφράζει κάθε φορά που καταπίνεται με τούτο το εξόχως ιδιότροπο είδος. Ο Θεόδωρος Παπαγγελής, στον οποίο οφείλουμε χάρητες για την προσφορά του, είναι η εξαιρετική περίπτωση του ειδήμονος τεχνητή μεταφραστή.

Στο τρέχον κείμενο (όπου παραβιάσαμε συνειδητά την αρχή που θέλει τον έπαινο, αν αποδίδεται, να αποδίδεται στο τέλος) δεν θα ασχοληθούμε με την «Αινειάδα», αλλά με τη συγκεκριμένη μετάφρασή της. Θα πού-

με μόνο ότι η καλαίσθητη έκδοση κοσμείται κυριολεκτικά από βαθυστόχαστα προλεγόμενα, που διαβάζονται ευχαρίστως και απνευστί, και από καιρίαι σχολία που καθιστούν τη φιλολογική πληροφορία κείμενο αναγνώσιμου από τον καθένα.

Περνώντας στην ουσία του σημειώματός μας, θα πούμε ότι στη μεταφραστική του ο Παπαγγελής είναι ρηξικέλευθος διότι θίγει και καταρρίπτει όλες

κλεισούρες. Η άνεση λόγου εξασφαλίζεται και με σοφά επιλεγμένες χαρμώδιες (ενώ θα μπορούσε να προτεινεί συνιζήσεις) ακριβώς, επειδή αφενός τούτο επιτρέπεται (αν δεν επιβάλλεται κιάλας) από τις 21 ποικιλικές συλλαβές και αφετέρου εδώ μεταφράζονται άσματα όπου η χαρμώδεια είναι και ανάσα αναγνωστική και κλειδα κατανοήσεως του αδομένου μνημύματος. Η σημαντικότερη συνεισφορά του Παπαγγελή είναι η ποικιλική ποικιλία λόγου που κομίζει, προκρίνει, αρθρώνει να αρθρώσει σε όλη την γκά-

Στη μεταφραστική του ο Παπαγγελής επιλέγει το 21σύλλαβο ιαμβικό μέτρο και είναι ρηξικέλευθος διότι θίγει και καταρρίπτει όλες τις ελληνικές προκαταλήψεις σχετικά με το πώς μεταφράζονται οι στίχοι

τις ελληνικές προκαταλήψεις σχετικά με το πώς μεταφράζονται οι στίχοι. Επιλέγει το 21σύλλαβο ιαμβικό μέτρο, όπου οι 21 ποικιλικές συλλαβές των στίχων του μεταφράσματος κατά κανόνα κόβονται (και όχι πάντα με την έννοια της μετρικής τομής) σε 10 και 11, όχι μόνο για να έχει εύρροια λόγου και να μη χάνει σημαντικά data του πρωτοτύπου, αλλά και για να μην αναγκάζεται να στριμώχνει τα νοήματα σε μετρικές

μα της νεοελληνικής τα σημαίνοντα του λαπινικού ποιήματος. Οντας καλός μαθητής του Σολωμού και έχοντας κενώσει τη διδασκαλία του «Διαλόγου» του καλεί στο προσκήνιο όλες τις γενεές των έργων που σημειώθηκαν από την ελληνίδα φωνή και τις επαναβρόνθι στο αλωνάκι του νεοελληνικού λόγου. Διαβάζουμε τις γραμμές του μεταφράσματος του και ακούμε ανάμεικτους με τη σύγχρονη καθομιλούμενη νεοελληνική ήχους και απόχρους δημοτικών τραγουδιών, βιβλικών στερεοτύπων και εκκλησιαστικών χρήσεων, καθώς και αντιλάλους των λυρικών κατορθωμάτων των σκαπανέων της ποίησής μας, αλλά και της ομηρικής ποίησης όπως έχει κατά εποχές μεταφραστεί, μαζί με πλήθος μέγα σχημάτων λόγου και διανοίας που ξεθάβονται (επιτέλους!) από τα ρητορικά εγχειρίδια και από τις ουδέποτε διδαχθείσες σελίδες του Αχιλλέως Τζαρτζάνου.

Τον έφερε στο 2018

Και όλα τούτα έρχονται να συναντηθούν και να συνομιλήσουν με νεδτρόπους (ακόμα και stricto sensu υπερρεαλιστικούς) αναχρονισμούς που καθόλου, μα καθόλου δεν ενοχλούν τον αναγνώστη. Δεν είναι αστόχαστη αποκοτιά ή αφοβία αυτό που χαρακτηρίζει το κείμενο του Παπαγγελή. Αν ήταν αυτό μόνο, θα είχαμε μπροστά μας ένα οικτρότατο αποτέλεσμα διότι το θράσος (ή θάρσος ή θάρρος – όπως και αν το πούμε) δεν εξασφαλίζει ούτε εγγυητά τη σωτηρία κανενός λογοτεχνήματος. Θεωρώ ότι ο μεταφραστής Παπαγγελής έθεσε έναν σκοπό και τον υπηρέτησε άοκνα και πιστά: να μας φέρει τον Βιργίλιο στα 2018 έτσι, ώστε να μπορεί να διαβάζεται άνετα και να σημαίνει και στα 2118 – άλλωστε εκατό χρόνια πάνω κάτω έχουν ζωή, κατά τα λεγόμενα των σοφών,

οι άριστες των μεταφράσεων: σαν τον ανέμου φύσημα απαλό, φτερουγισμα ονεύρου μες στον ύπνο (Π, 794). Πιστεύω ακράδαντα ότι ο Παπαγγελής περιφρονεί την παραδεδομένη εν Ελλάδι μεταφραστική των αρχαίων κειμένων (όπου για να καταλάβεις τι θέλει να πει ο ποιητής ή ο φιλόσοφος πρέπει να κάνεις συντακτική ανάλυση και ασκήσεις αναγνώσεως αοράτων μνημύτων), δημιουργεί κανόνα του μεταφράζεις ως έγχρονες μιμητι-

Ο Θεόδωρος Παπαγγελής είναι καθηγητής Λατινικής Φιλολογίας και ακαδημαϊκός, με πλούσιο διδακτικό, ερευνητικό και συγγραφικό έργο. Πιο πρόσφατο βιβλίο του είναι το «Η Ρώμη και ο κόσμος της» (MIET)

κής επαναλήψεως: επαναλαμβάνει σήμερα τον λόγο του Βιργιλίου μοιμούμενος το πρωτότυπό του, για να δημιουργήσει ένα μετάφρασμα που λειτουργεί πρωτοτύπως: για να μας πει και να μάθουμε τι λέει ο Βιργίλιος στην «Αινειάδα». Στο τόλμημά του τόσο ως ικανότητα όσο και ως επιτέλεσμα τον συντρέχουν η λατινομάθεια, η γενένη αρχαιολογία, η παμποίκιλη φιλολογική σκευή και η ποικιλική αρτιότητά του. Η ελλογιμότητα του μεταφραστή (όπως, άλλωστε, και εκείνη του μεταφραζόμενου ποιητή) υπηρετεί το ποίημα: γίνεται ancilla, γίνεται δούλη της λυρικής τέχνης. Αλλά γίνεται και κάτι άλλο. Γίνεται causa, παναπει το αίτιον, που κινεί ποιητικές δυνάμεις, προκείμενος να εξαλειφθεί διά παντός η «νεοελληνική ανορεξία» απέναντι στον Βιργίλιο ως ανέμπνευστου αντιγραφά και ως παραπαιδιού του πατέρα των ποιητών. Ο Παπαγγελής μάς συστήνει τον μέγιστο ποιητή Βιργίλιο.

Όλο το βιβλίο (και όχι μόνο το ποιητικό / μεταφραστικό μέρος του) συντελεί όχι μόνο στο να σβηστεί διά παντός αυτή η αυθαίρετη (για να μην πούμε τίποτα χειρότερο) απόφαση εκείνων που, και αν διάβασαν Βιργίλιο, δεν πήραν χαμπάρι τίποτα, αλλά και να αναδειχθεί η εκπλήσσοσα avant la lettre νεωτερικότητά του. Περὶ τούτων όμως χρειάζεται να γραφεί άλλο κείμενο. Εδώ θα κλείσω με τούτο: διαβάστε την «Αινειάδα» τον Βιργίλιο και Παπαγγελή. Η αναγνωστική απόλαυση (και gaudium και laetitia) είναι εγγυημένη!

Ο Πωργός Κεντρώνης είναι ποιητής, μεταφραστής και καθηγητής Θεωρίας της Μετάφρασης στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΑ

Προλεγόμενα, μπη, σχόλια Θεόδωρος Παπαγγελής Εκδ. MIET, 2018, σελ. 495 Τιμή: 28 ευρώ

Η τέχνη της «Αινειάδας» Επιτέλους μάθαμε τι λέει ο Βιργίλιος!

Ο Βιργίλιος κρατώντας την «Αινειάδα» περιστοιχισμένος από τη Μούσα της Ιστορίας Κλειώ (αριστερά) και τη Μούσα της Τραγωδίας Μελπομένη (δεξιά). Το μωσαϊκό του Βιργιλίου βρέθηκε στην αρχαία Αδρουμπί (σήμερα στην Τυνησία) και θεωρείται το παλαιότερο πορτρέτο του ποιητή (1ο - 3ο αι. μ.Χ.)

οι άριστες των μεταφράσεων: σαν τον ανέμου φύσημα απαλό, φτερουγισμα ονεύρου μες στον ύπνο (Π, 794). Πιστεύω ακράδαντα ότι ο Παπαγγελής περιφρονεί την παραδεδομένη εν Ελλάδι μεταφραστική των αρχαίων κειμένων (όπου για να καταλάβεις τι θέλει να πει ο ποιητής ή ο φιλόσοφος πρέπει να κάνεις συντακτική ανάλυση και ασκήσεις αναγνώσεως αοράτων μνημύτων), δημιουργεί κανόνα του μεταφράζεις ως έγχρονες μιμητι-